

SKOGSJAKTEN MED STÅENDE HUND

JÄGARENS ROLL

Jakten på gråfågel med stående hund saknar tradition i stora delar av vårt land. Det var inte länge sedan som viltet sågs som ett för hushållet nödvändigt tillskott och effektiva metoder - som inte krävde vapen och onödig tidsspillan -- nyttjades under de perioder fågeltillgången var riklig. I takt med att vår levnadsstandard materiellt förbättrats har allt fler jägare fått möjlighet att intressera sig för udda resursslukande jaktformer. En dylik jakt är gråfågeljakt med stående hund.

Antalet jägare, med stående hund, i exempelvis Västerbotten har ökat betydligt de senaste tre decennierna. Att intresset för denna jaktform är stort betyder emellertid inte att jägarens roll har fasta konturer och att erfarenheter har utväxlats mellan utövarna. "Utbildningen i skogen är lång och tiden för kort" brukar min jaktkamrat Martin uttrycka som kommentar till misstag som görs under jakten. Och nog är det så att det krävs många säsongers samlad erfarenhet för att göra bra ifrån sig i skogen. Skogsfågeljakten fordrar mycket av jägare och hund och resultatet svarar sällan mot ansträngningarna. Den stående hundens egenskaper och uppträdande på fält och i skog är välkänt medan skogsjägarens roll är mindre känd. Det förhåller sig så att vid jakt i skog gör den duktiga hunden halva jobbet. Resten beror på jägaren och jag skall här, helt kort, förmedla erfarenheter och åsikter om jägaren och gråfågeljakten i norra norrland.

Somligt av innehållet kan för den intresserade säkert ge en extra Tjäder, Orre, Ripa eller Järpe i säcken. Den framgångsrike skogsjägaren är visserligen konditionsstark, erfaren och god flyktskytt, men kännetecknas framförallt av egenskaperna envishet och jaktlust. Den primitiva driften är stark och under de svaga fågelåren, som dominerar, lägger han på ett extra kol och ökar tempot. Säsongen är kort och det bästa resultatet får man under jaktens fyra första veckor då ungfågeln är särskilt lätthanterlig.

Över hunden jagar maximalt två jägare. Två samjagade jägare skjuter något fler fåglar än en ensam. Tre jägare över hund bör absolut undvikas eftersom det ger mindre antal vilt, stressar hund, fågel och skyttet. Det är dessutom hälsovådligt om disciplinen inte är den rätta. Det primära vid jakten är naturligtvis att komma till skott och det innebär att alla situationer när hunden har fågelkänning måste följas upp alert och under hög beredskap. När hunden står går man lugnt upp till den. Smyg inte. Om man är två så kan man samtala om det är nödvändigt för strategin. Det stör inte fågeln. I regel går man upp i höjd med hunden cirka 10 m bort. Många gånger lättar fågeln just när man är framme och har man då haft bråttom så är man ur balans i det avgörande ögonblicket och det blir en bom. Promenadtakt är att föredra. Om vegetationen är tät så går man upp omedelbart bakom hunden. Fågel försvinner i ris efter några meters flykt men gå här direkt på

hunden så ger ett snabbt skott genom grönsakerna resultat trots att åtskilliga hagel bromsas upp av kvistar och löv. Att befinna sig i rätt position för ett bra skottillfälle är något man lär sig av erfarenhet. Alltid omedelbart efter skottlossning skall snabb omladdning ske exakt där man står. Också när gammeltuppen damp i backen. Anmärkningsvärt ofta finns eftersläntare kvar och rör man sig inte ur fläcken förrän bössan är klar så får man en ny chans. På senhösten, efter lövfallet, är fågeln så skygg (undantag finns alltid) att den inte tål jägaren. Vittringsförhållandena är då oftast mycket bra och hunden kan stå för fågel 50m och längre bort. Här måste det till en rask marsch, snett in framför hunden, mot den punkt där man förmodar att fågeln befinner sig.

Blåsiga senhöstdagar låter man hunden söka i med- eller sidvind. Fågel lyfter nästan alltid mot vinden och hamnar den mellan hund och jägare vid medvindssök så kommer där ett skottillfälle i bra håll. Det händer någon gång att man ser fågel nära hunden eller att störd fågel träar närmare än 10 m, varsk och långhalsad. Under lugna rörelser kornas huvudet in och med den trängre pipan skjuts huvud och hals bort. Kroppen i övrigt oskadad. En annan möjlighet som inte bör försummas är fågel som träar på håll och som hunden inte ger skall för. Nu går man lugnt och utan att stanna upp, rakt på fågeln. Kommer man i håll så är det oftast ett svårt skott när fågeln kastar sig ut, men är den inte alltför skydd så kan det gå bra.

Tjädertuppar är kända för att gärna löpa undan när de lokaliserats av hund. Tidigt på säsongen finner man tjäder i surdrog eller längs igenvuxna skogsdiken och här uppför den sig "normalt" och trycker rätt bra för hund. Senare på säsongen söker den sig till torrare och öppnare mark och löper undan. Att följa hunden fullt ut på sådan löpa ger resultat om det är en ungtupp. Om det är en gammeltupp så vinklar löpan upp mot höjd och då stannar man eller gör en rush i sidled medan hunden följer upp. Många hundar följer upp löpan i sakta mak och i sådant fall går man efter en bra bit vid sidan av hunden. Med lite tur står man rätt när tuppen lyfter och ger tillfälle till snett motskott. Mången bom skjuts på tjädertupp. Vid frånskott är 30 m för långt på gammal tjäder men närmare kan fina hagel slå av en hårt belastad vinge. I alla andra vinklar och bra håll så är tuppen din förutsatt att koncentrationen sätts på huvud och hals. Den stora fågeln flyger snabbare än man tror och med koncentrationen på kroppen hamnar man ohjälpligt bakom med svärmen. Det är tillgången på ungfågel som gör säcken tung. När man spränger en större kull kommer en del att träa utom syn- och hörhåll. Någon av dem som slår på marken kan hunden få korn på men de flesta hittar man inte igen. Har nu gammelhönan (som regel) överlevt kan det vara värt att återvända till platsen efter ett par timmar eftersom hönan då lockat ihop resterna av kullen. Om en grupp, samlat, räddar sig till risigt område så droppar kycklingarna ned där och trycker hårt. Hunden har det svårt och känner ingen vittring men hittar man bara den första så kan man genom att, i närheten av den, vandra fram och tillbaka i riset trampa upp de flesta. Genom att ge akt på lämningar kan en kull lokaliserats. Fjädr-

rar och dun är en hjälp och hittar man en samling purfärnska myllgropar så har man nog fåglarna inom en radie av 100 m.

Var man kan finna fågel lär man sig bäst som travjägare och det sätter sig så småningom i ryggmärgen. På okända marker måste man tänka över situationen och söka nytt område om man efter ett par timmar inte finner vilt i den terrängtyp man tror vara den rätta.

Jägarens utrustning påverkar också nivån i frysen. Av utbudet förstår man att det har gått mode i alla former av fritidsutrustningar. De s.k. jaktkläderna ej undantagna. "Som man är klädd blir man hädd" och vill man vara jägare så måste man se ut som en sådan tycks somliga resonera och utrustar sig därefter. Skogsfågeljakten är ett svettigt hantverk och man färdas många mil i omväxlande terräng under hösten. Det är därför väsentligt att vara så lättviktig utrustad som möjligt. Förutom bössan skall jacka, mössa, ryggsäck och patronbälte väljas med omsorg. Huvudbonaden skall ha lagom skärm som skuggar ögonen vid starkt solljus och skyddar desamma vid duggregn. Ryggsäcken skall ha låg tyngdpunkt, sakna stålmes och ligga dikt an mot kroppen. Remmarna tunna och lagom breda. Man skjuter förvånansvärt bra med den säcken på, även då den är lastad med vilt. Patronbälte har man för att fördela patronstyngden runt midjan. Visst kan patronerna stoppas i byxfickorna men man rymmer inte särskilt många och nötningen mot låren gör sig snart påmind. Jackan skall helst sakna krage och ingen bröstficka på stocksidan får finnas. Det är flyktskytte som utövas och jackan skall vara anpassad för detta. I jackfickan förvaras ingenting annat än två patroner för snabb om-laddning.

Vad gäller beväpningen så är de grundläggande kraven på knallpåken tydliga. Hagelbössan bärs utan rem och skall vara lätt, högst 3kg, kortpipig (högst 70cm) med 1/4 och 1/2 choke, dubbla avtryck, hanuppfång och av modell sida vid sida S/S. Det är naturligtvis ingen tillfällighet att majoriteten av de namnkunniga gråfågeljägarna släpar på en dylik beskriven. Av de två övriga varianterna på hagelgevär; automater och över/under (bock) så har automaten i regel bra balans och tryck men de är alltför tunga och klumpiga för skogsfågeljakt. Dessa spett saknar dessutom alla dubbelpipingens fördelar, har undermålig säkring och sprider tomhylsor i naturen. Gudskelov så är den stillösa automaten ett undantag i skogen. Ö/U är av någon outgrundlig anledning en mycket populär modell. Utbudet är stort och priserna oftast facila men tråkigt nog kan inte konstruktionen konkurrera med S/S som skogsbössa. Ö/U saknar S/S pipperspektiv och vilar inte på rätt sätt i armvecket. Vid sneda frånskott lutar man gärna denna plank på högkant, bom över, och när den laddas fordras att den öppnas 90 grader för att klämma in patronerna. Det är dessutom svårt att införskaffa en Ö/U som inte försetts med allsköns kosmetika som enkeltryck, och därmed krånglig pipväljare, lösa choker, lysande korn etc.

Flyktskytteträning är nödvändig. Även om man behärskar konstens grunder så gör man sig själv en björntjänst om man är helt otränad när jakttiden infaller. Det räcker att smälla av 500 patroner på lerduvor veckorna före. Formen

infinner sig snabbt. Massupplevelse av skott mot vilt är vad som utbildar jägaren men som ren gevärsgymnastik, för att komma i form, är lerduveskyttet utomordentligt.

Som sagt, det är detaljerna som gör skogsjägaren effektiv. Att utöva gråfågeljakt med stående hund är ett fåtal förunnat trots att enorma arealer jaktmark står till förfogande. Jaktformen är alltför krävande och exklusiv för den vanliga jägaren och kommer att så vara lång tid framåt. Det finns ingen anledning att sörja däröver. Tacka vet jag skogen!

Walter Lundmark

Det gäller att komma till skott.